

3. Psykisk helse

Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt 2008

Sinnsstemning. I løpet av de siste fire ukene, hvor ofte har du følt deg glad? Hele tiden, nesten hele tiden, mye av tiden, en del av tiden, litt av tiden, nesten ikke i det hele tatt.

HSCL, Hopkins Symptom Check List. Score på 1,75 eller høyere på en sekvens med 25 spørsmål om symptomer på psykisk helse der svarskaalen går fra ikke plaget (1) til veldig mye plaget (4).

Søvnproblemer. Har du i løpet av de siste tre månedene hatt søvnproblemer? Regn bare med mer varige eller stadig tilbakevendende plager, ikke forbigående plager.

Ensomhet. Hvor mye har du vært plaget med ensomhet de siste 14 dagene. Har ikke vært plaget, litt plaget, ganske mye plaget eller veldig mye plaget. Spørsmålet inngår i Hopkins Symptom Check List.

Personer med nedsatt funksjonsevne har langt mer psykiske plager enn befolkningen for øvrig. 46 prosent i gruppen med nedsatt funksjonsevne har betydelige psykiske vansker. I befolkningen er denne andelen 12 prosent. Siden psykiske vansker, i tillegg til bevegelseshemning, syns- og hørselshemning, er et av kriteriene for å bli definert inn i gruppen med nedsatt funksjonsevne i denne sammenhengen, vil denne gruppen rimeligvis score høyere på målinger av psykisk uhelse. Symptomer på betydelig psykisk uhelse er mest utbredt blant personer under 45 år med nedsatt funksjonsevne. Bevegelseshemmede har høyere forekomster av symptomer på betydelige psykiske vansker sammenlignet med syns- og hørselshemmede. Psykisk uhelse (HSCL > 1,75) er langt mer utbredt i grupper med kort utdanning og i grupper som ikke er i arbeid.

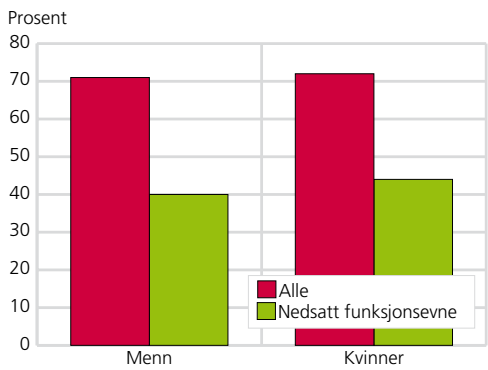
Det er store forskjeller mellom befolkningen og gruppen med nedsatt funksjonsevne i andelen som har følt seg glade mye av tiden i en fire ukers periode. 71 prosent i befolkningen og 40 prosent med nedsatt funksjonsevne sier at de har følt seg glade det meste av tiden i løpet av perioden. Det er liten forskjell mellom kvinner og menn. Andelene som har følt seg glade, er lavere blant yngre enn blant eldre med nedsatt funksjonsevne. I befolkningen er det ingen forskjell etter alder.

Symptomer som reduserer livskvaliteten for mange, som søvnvansker og ensomhet samt tilstander som nervøsitet og rastløshet, er mer utbredt blant personer med nedsatt funksjonsevne enn i befolkningen sett under ett. Gruppen med nedsatt funksjonsevne bruker også i større grad medisiner mot depresjon, og beroligende medisiner.

Glad til sinns

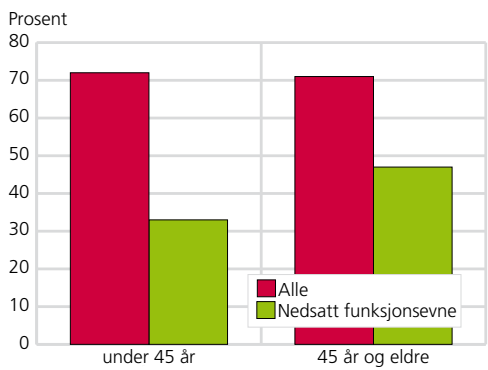
Det er en vesentlig lavere andel som har følt seg glade mye av tiden i løpet av en fire ukers periode i gruppen med nedsatt funksjonsevne. Kun 40 prosent hadde følt seg glade til sinns mesteparten av tiden. Lavest andel er det blant yngre under 45 år med nedsatt funksjonsevne (33 prosent). I befolkningen generelt det liten forskjell

Figur 3.1. Andel menn og kvinner som har følt seg glade mye av tiden i en fire ukers periode, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.2. Andel personer som har følt seg glade mye av tiden i en fire ukers periode, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne, 16 år og eldre. Aldersgrupper. 2008. Prosent. Aldersstandardisert

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.1. Andel personer som har følt seg glade mye av tiden i en fire ukers periode, i befolkningen og i grupper, etter type funksjonshemming. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert

	Følt seg glad	N
Befolkningen i alt	71	4 421
Synshemmet	46	88
Hørselshemmet	33	171
Bevegelseshemmet	46	321
Psykiske vansker	17	252

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

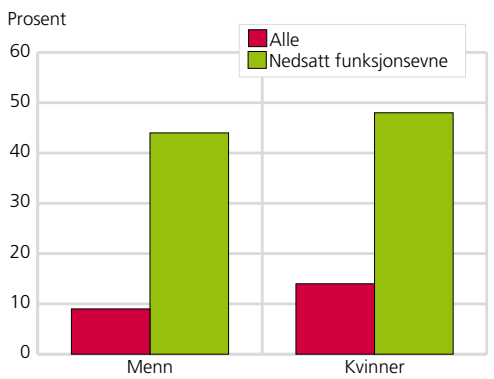
etter alder. 71 prosent i befolkningen 16 år og eldre hadde følt seg glade til sinns i løpet av en fire ukers periode.

I gruppen med nedsatt funksjonsevne og psykiske vansker sier kun 17 prosent at de har følt seg glade mesteparten av tiden i måleperioden. Det er også en lavere andel som har følt seg glade i gruppen av hørselshemmede sammenlignet med synshemmede og bevegelseshemmede.

Betydelige psykiske vansker

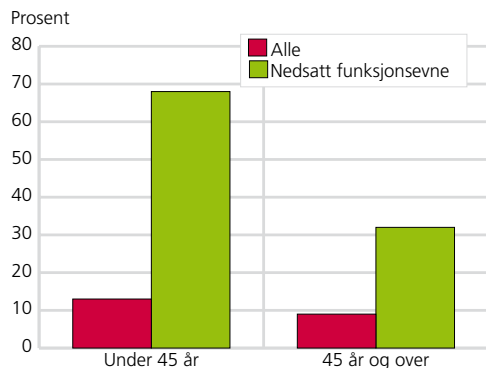
Psykisk helse måles med Hopkins Symptom Check List (HSCL). Dette er en sekvens med 25 spørsmål som måler

Figur 3.3. Andel menn og kvinner med betydelige psykiske vansker, HSCL >1,75, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

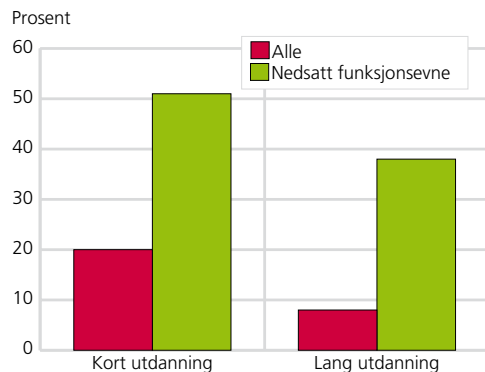
Figur 3.4. Andel personer med betydelige psykiske vansker, HSCL >1,75, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. Aldersgrupper. 2008. Prosent. Aldersstandardisert

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

symptomer og plager knyttet til angst og depresjon. En score over 1,75 på denne indeksen er en indikasjon på betydelige psykiske plager, eller psykisk uhelse. I befolkningen 16 år og eldre hadde 12 prosent psykisk uhelse målt med HSCL-indeksen, 9 prosent menn og 14 prosent kvinner. I gruppen med nedsatt funk-

Figur 3.6. Andel kvinner med betydelige psykiske vansker, HSCL >1,75, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. Utdanningsnivå. Prosent, 2008. Aldersstandardisert

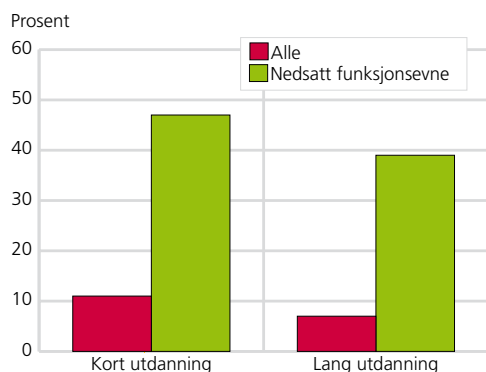

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

sjonsevne hadde 46 prosent symptomer på psykisk uhelse, 44 prosent menn og 48 prosent kvinner.

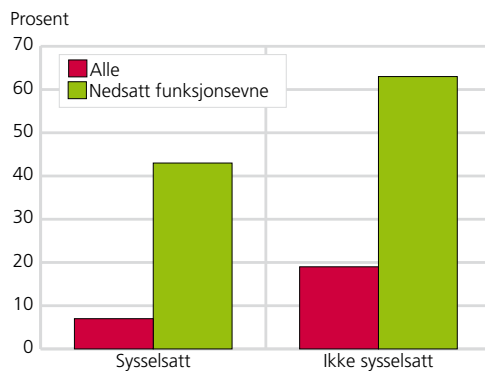
I gruppen med nedsatt funksjonsevne er det svært høye forekomster av betydelige psykiske vansker blant yngre under 45 år (68 prosent), dobbelt så høy andel som

Figur 3.5. Andel menn med betydelige psykiske vansker, HSCL >1,75, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. Utdanningsnivå. 2008. Prosent, 2008. Aldersstandardisert

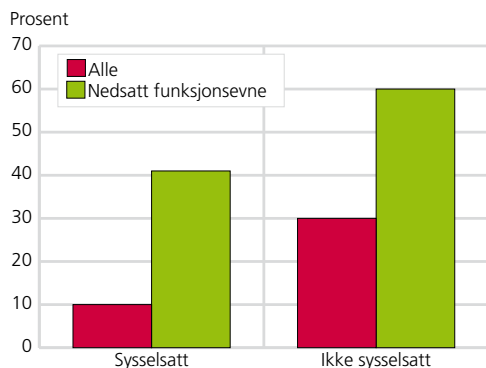
Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.7. Andel menn med betydelige psykiske vansker, HSCL >1,75, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16-66 år. Sysselsetting. Prosent. Aldersstandardisert

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.8. **Andel kvinner med betydelige psykiske vansker, HSCL >1,75, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16-66 år. Sysselsetting. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

blant eldre over 45 år med nedsatt funksjonsevne.

I gruppen med nedsatt funksjonsevne og kort utdanning har over halvparten betydelige psykiske vansker (HSCL > 1,75). Det er også høye andeler med betydelige psykiske vansker blant menn og kvinner med nedsatt funksjonsevne og lang utdanning.

Yrkesaktive 16-66 år har bedre psykisk helse enn dem som ikke er i arbeid. Forskjellen er større mellom menn med og uten nedsatt funksjonsevne, sammenlignet med kvinner med og uten nedsatt funksjonsevne. En seks ganger så høy andel menn med nedsatt funksjonsevne som er sysselsatt, har betydelige psykiske vansker sammenlignet med sysselsatte menn generelt. 63 prosent av menn med nedsatt funksjonsevne og 60 prosent av kvinner som ikke er sysselsatt, har betydelige psykiske vansker (HSCL > 1,75).

43 prosent av bevegelseshemmede hadde en score over 1,75 på HSCL-indeksen, og 85 prosent av dem med nedsatt funksjonsevne og psykiske vansker hadde *betydelige* psykiske vansker.

Tabell 3.2. **Andel personer med betydelige psykiske vansker, HSCL >1,75, i befolkningen og i grupper, etter type funksjonshemming. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

	Score 1,75 HSCL	N
Befolkningen i alt	12	4 397
Synshemmet	37	88
Hørselshemmet	35	171
Bevegelseshemmet	43	321
Psykiske vansker	85	252

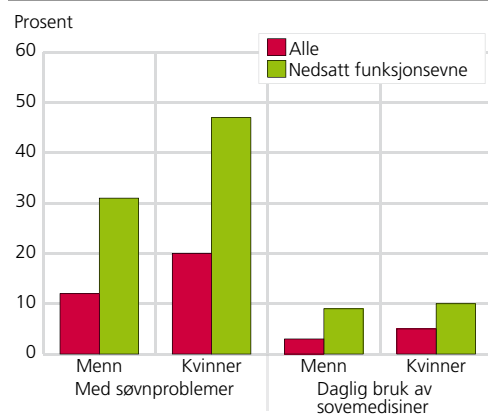
Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

3.2. Symptomer

Søvnproblemer

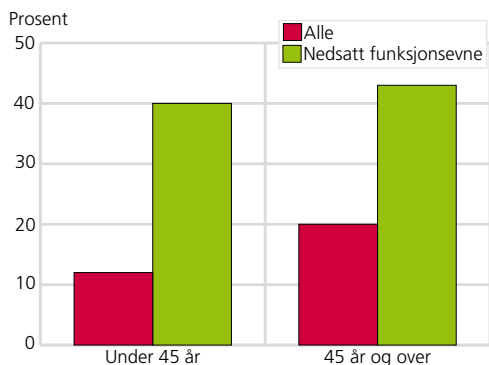
Søvnproblemer er vesentlig mer utbredt i gruppen med nedsatt funksjonsevne enn i befolkningen. 16 prosent i befolkningen hadde varige og stadig tilbakevendende søvnproblemer, og 4 prosent hadde brukt sovemedisiner daglig. I gruppen med nedsatt funksjonsevne hadde 42 prosent problemer med søvnen, og 10 prosent hadde brukt sovemedisiner daglig i en fire ukers periode. Kvinner har i større grad søvnproblemer, både i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. Eldre har i

Figur 3.9. **Andel menn og kvinner med søvnproblemer og daglig bruk av sovemedisiner, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.10. **Andel personer med søvnproblemer og daglig bruk av sovemedisiner, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. Aldersgrupper. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

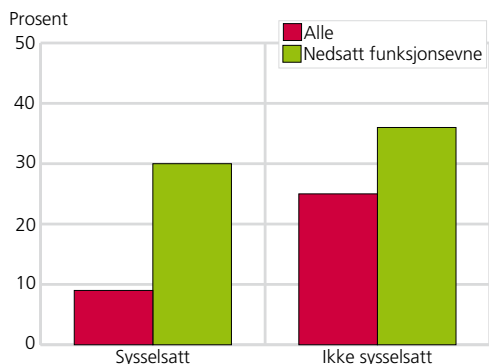

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

større grad søvnproblemer enn yngre. I gruppen med nedsatt funksjonsevne har vel 40 prosent søvnproblemer uavhengig av alder. Vel 30 prosent av menn og kvinner med nedsatt funksjonsevne som er i abeid, har søvnproblemer.

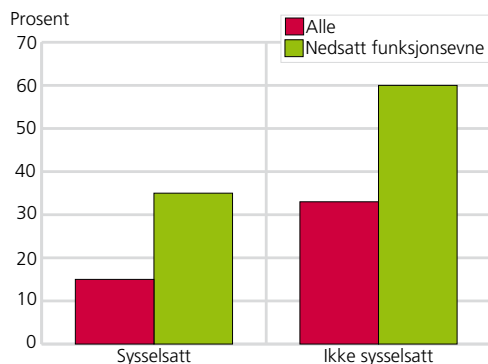
Bevegelseshemmede og personer med psykiske vansker har i større utstrekning søvnproblemer enn andre grupper.

Figur 3.11. **Andel menn med søvnproblemer, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16-66 år. Sysselsetting. Prosent. 2008. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.12. **Andel kvinner med søvnproblemer, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16-66 år. Sysselsetting. Prosent. 2008. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Forskjellene mellom gruppene med ulike funksjonshemninger er statistisk usikre.

Tabell 3.3. **Andel personer med søvnproblemer og daglig bruk av sovemedisiner, i befolkningen og i grupper, etter type funksjonshemning. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

	Søvnproblemer	Daglig bruk av sovemedisiner	N
Befolkningen i alt	16	4	4 508
Synshemmet	40	8	88
Hørselshemmet	39	9	171
Bevegelseshemmet	48	13	321
Psykiske vansker	51	14	252

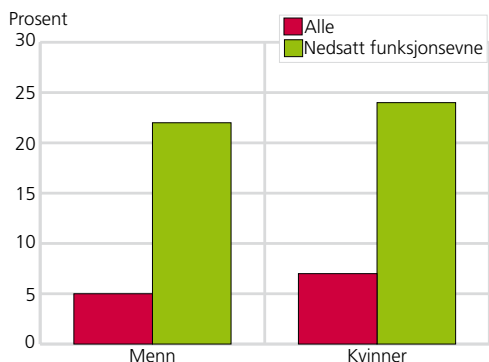
Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Ensomhet

23 prosent med nedsatt funksjonsevne har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet i løpet av en periode på 14 dager. Den tilsvarende andelen i befolkningen 16 år og eldre er 6 prosent.

Unge under 45 år er mer ensomme enn eldre. I gruppen med nedsatt funksjons-

Figur 3.13. **Andel personer som har følt seg mye ensomme i en 14 dagers periode, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

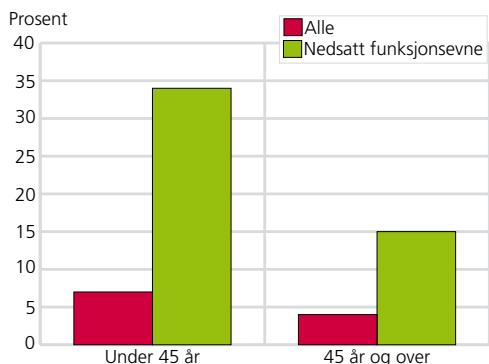

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

evne sier en av tre under 45 år at de har følt seg mye ensomme i en måleperiode på 14 dager.

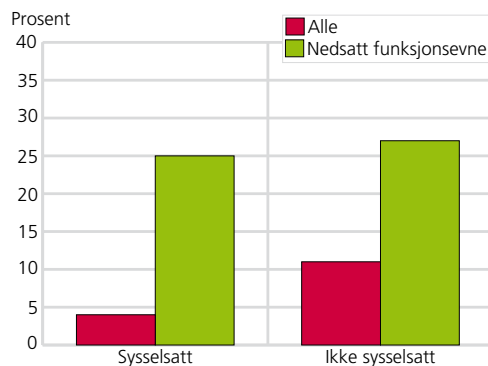
I befolkningen (16-66 år) er de som er i jobb, i mindre grad plaget med ensomhet sammenlignet med dem som ikke er i jobb. Sysselsetting ser ut til å bety mindre

Figur 3.14. **Andel personer som har følt seg mye ensomme i en 14 dagers periode, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. Aldersgrupper. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

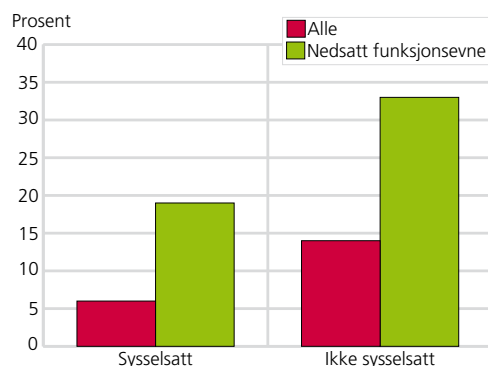
Figur 3.15. **Andel menn som har følt seg mye ensomme i en 14 dagers periode, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16-66 år. Sysselsetting. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

for følelsen av ensomhet blant menn med nedsatt funksjonsevne. Blant menn er vel 25 prosent ensomme, uavhengig av om de er i arbeid eller ikke. Forskjellene etter sysselsetting blant kvinner med nedsatt funksjonsevne er vesentlig større. En av tre kvinner med nedsatt funksjonsevne som ikke er i arbeid, føler seg ensomme.

Figur 3.16 **Andel kvinner som har følt seg mye ensomme i en 14 dagers periode, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16-66 år. Sysselsetting. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

43 prosent av dem med psykiske vansker sier at de har følt seg ensomme i løpet av en måleperiode på 14 dager. Blant bevegelseshemmede gir en av fire uttrykk for at de har vært ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet.

Tabell 3.4. **Andel personer som har følt seg ensomme mye av tiden i en 14 dagers periode, i befolkningen og i grupper, etter type funksjonshemming. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

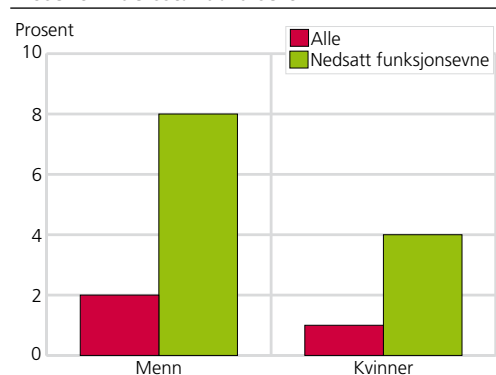
	Ensom	N
Befolkningen i alt	6	4 421
Synshemmet	21	88
Hørselshemmet	22	171
Bevegelseshemmet	26	321
Psykiske vansker	43	252

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Selv mordstanker

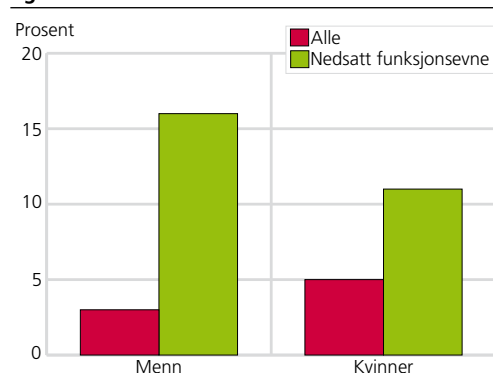
I hele befolkningen 16 år og eldre hadde 1 prosent vært ganske mye eller veldig mye plaget med tanker om å ta sitt eget liv i en måleperiode på 14 dager, 2 prosent menn og 1 prosent kvinner. I gruppen

Figur 3.17. **Andel menn og kvinner som har vært mye plaget med selvmordstanker i en 14 dagers periode, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.18. **Andel menn og kvinner som har brukt medisiner mot depresjon daglig, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

med nedsatt funksjonsevne er slike tanker langt mer utbredt. 6 prosent hadde vært mye plaget med selvmordstanker i løpet av en 14 dagers periode, 8 prosent menn og 4 prosent kvinner. Det var i første rekke yngre under 45 år som ga uttrykk for at de ofte hadde selvmordstanker.

Redusert psykisk helse, og derigjennom ensomhet og selvmordstanker, utløser i mange tilfeller bruk av antidepressiva. Bruk av depresjonsmedisiner er langt mer vanlig i gruppen med nedsatt funksjonsevne (15 prosent) enn i befolkningen i alt (4 prosent). Det er daglig bruk i en fire ukers periode som ligger til grunn for tallene. Både menn og kvinner med nedsatt funksjonsevne bruker depresjonsmedisiner i større grad enn menn og kvinner i befolkningen sett under ett.

Grupper med bevegelsesvansker og/eller redusert psykisk helse ser ut til å være mer plaget med selvmordstanker enn andre grupper med nedsatt funksjonsevne. Tallene for syns- og hørselshemmede er statistisk usikre.

Tabell 3.5. **Andel personer som har vært mye plaget med selvmordstanker i en 14 dagers periode, i befolkningen og i grupper, etter type funksjonshemming. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

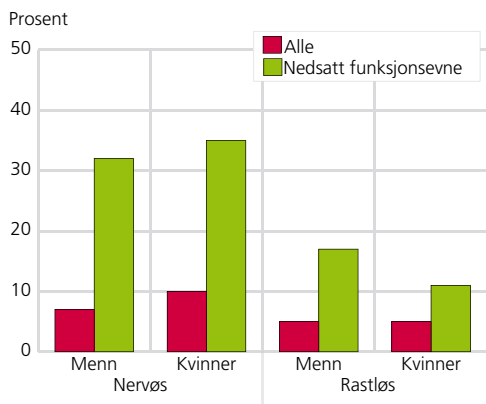
	Selv- mords- tanker	Daglig bruk av depersjons- medisiner	N
Befolkningen i alt	1	4	4 421
Synshemmet	0	7	88
Hørselshemmet	2	12	171
Bevegelseshemmet	5	15	321
Psyriske vansker	9	17	252

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

Nervøs og rastløs

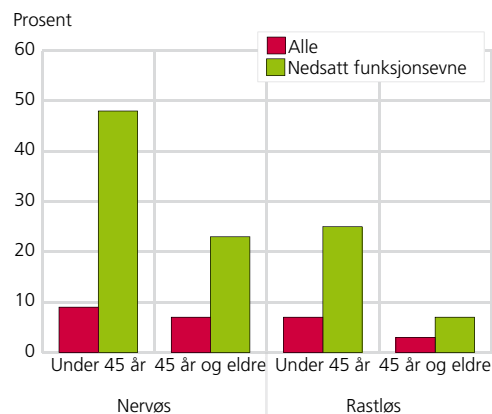
Symptomer som følelse av rastløshet og nervøsitet er mer utbredt i grupper med nedsatt funksjonsevne enn i befolkningen generelt. I befolkningen var det relativt sett små forskjeller mellom menn og kvinner i opplevelsen av å være rastløs eller nervøs. I gruppen med nedsatt funksjonsevne er det imidlertid en høyere andel menn enn kvinner som gir uttrykk for at de har vært mye rastløse. 17 prosent av menn og 11 prosent av kvinner med

Figur 3.19. **Andel personer som har vært mye nervøse eller rastløse i løpet av en 14 dagers periode, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

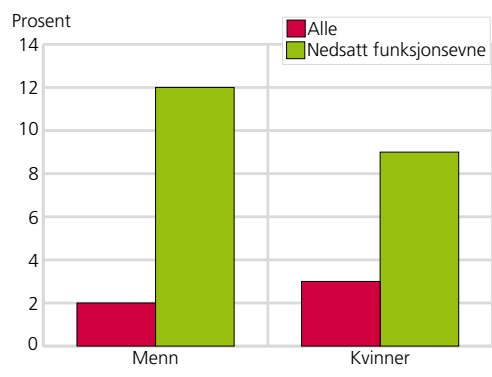
Figur 3.20. **Andel personer som har vært mye nervøse eller rastløse i løpet av en 14 dagers periode, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. Aldersgrupper. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

nedsatt funksjonsevne har vært ganske mye eller veldig mye plaget av rastløshet i en måleperiode på 14 dager. Og vel en tredel i gruppen med nedsatt funksjonsevne, både menn og kvinner, sier at de har vært mye plaget av nervøsitet. Andelen er

Figur 3.21. **Andel menn og kvinner som har brukt beroligende medisiner daglig, i befolkningen og i gruppen med nedsatt funksjonsevne. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.

langt høyere enn i befolkningen sett under ett, henholdsvis 5 og 9 prosent.

Forekomstene er høyest i grupper under 45 år. I gruppen under 45 år med nedsatt funksjonsevne sier 48 prosent at de har følt seg mye nervøse, og 25 prosent har vært mye rastløse i løpet av en 14 dagers periode.

En andel på 2 prosent i befolkningen 16 år og eldre hadde tatt beroligende medisin daglig i løpet av en fire ukers periode. I gruppen med nedsatt funksjonsevne hadde 10 prosent brukt slike medisiner, en noe høyere andel blant menn enn blant kvinner.

Nervøsitet og rastløshet er mest utbredt i gruppen med psykiske vansker. Det gjelder også bruk av beroligende medisiner. Bevegelseshemmede og synshemmede gir i større grad enn andre grupper uttrykk for at de har vært mye nervøse. 19 prosent av bevegelseshemmede hadde også brukt beroligende medisin daglig i en fire ukers periode.

Tabell 3.6. **Andel personer som har vært mye nervøse, rastløse eller brukt beroligende medisin daglig, i befolkningen og i grupper, etter type funksjonshemming. 16 år og eldre. 2008. Prosent. Aldersstandardisert**

	Nervøs	Rast- løs	Daglig bruk av berolig- ende medisin	N
Befolkningen i alt	9	5	2	4 421
Synshemmet	26	9	8	88
Hørselshemmet	14	14	8	171
Bevegelseshemmet	27	9	14	321
Psykiske vansker	66	25	21	252

Kilde: Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt, Statistisk sentralbyrå.